

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XVI. Mortale est contra justitiam calumniatori, vel detractori, sive in
judicio, sive extra, notabile crimen falsum scienter objicere, ad finem
defendendi honorem suum, vel famam, etiamsi sic ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

aversatur, sed etiam persequitur detrahentem. Ait enim: detrahentem secretò proximo suo, hunc persequer. . . . Enimverò nihil tam inquietat animum, nihil est quod ita mobilem mentem, & levem faciat, quam facilè totum credere, & obtricatorum verba temerario mentis assensu sequi. Hinc enim crebra dissensiones, hinc odia injusta nascuntur. Hoc est quod sæpè de amicissimis etiam inimicos facit, dum concordès quidam, sed credulas animas maliloqua lingua dissociat. At contrà, magna quies animi, magnaque est morum gravitas, non temerè de quoquam sinistri quid audire. Beatissime est, qui ita se contra hoc vitium armavit, ut apud eum detrabere nemo audeat. Quòd si hoc in nobis esset diligentia, ne passim obtricatoribus crederemus, jam omnes detrabere timerent, ne non tam alios, quam seipsos viles detrahendo facerent. Sed hoc idèò malum celebre est, idcirco in multis fervet hoc vitium (certè in tam multis, quòd S. Hieron. epist. ad Celant. testetur, paucos esse qui huic vitio detractionis renuntiant. . . . tanta quippe hujus mali libido mentes hominum invastit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesserunt, in istud tamen, quasi in exitremum diaboli laqueum incidant) quia pene ab omnibus libenter auditur.

94 Secundò sic aliquis detractorem audit, ut ipsum ad detrahendum non inducat, nec excitet, exterius testificando sibi placere detractionem, detractio tamen ipsi interius placeat, quatenus proximi diffamativa, propter odium ejus cui detrahitur. Et iste graviter quidem peccat contra justitiam & charitatem (digni enim sunt morte non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Rom. 1.) non tenetur tamen ad restitutionem, sicut prior: quia non est moralis causa detractionis, dum exterius in eam non influit, complacentiam exterius ostendendo, etiam si interius non minus peccet quam detrahens; imò quandoque magis, pro majoritate odii, vel complacentiæ.

95 Tertio sic ut nec inducat, nec interius placeat ipsi detractio, quatenus proximi diffamativa, audiat tamen libenter ex curiositate sciendi facta proximi. Et istum non peccate mortaliter docent Navarrus, Toletus, Lessius, Bonacina, &c. Quia delectatio ipsius non est de detractioe formali, sed de curiosa cognitione factorum proximi, quæ ipsi non videtur nisi venialis. Mihi tamen peccatum ipsius simile videtur illi, quod committit, qui, non ex odio, neque revelandi vel diffamandi animo, sed ex sola curiositate clam observare vult occultum proximi crimen, v. g. adulterium, ut illius habeat scientiam: qui si mortaliter peccet (uti probabile videri potest; ed quòd proximus habeat jus subtrahendi cognitioni aliorum non superiorum occulta crimina sua) idem de curioso auditore illo dicendum videtur.

96 Quarto sic ut nec inducat, nec placeat ei detractio, nec audiat libenter ex curiositate, nihilominus ex timore, negligentia, vel etiam

Tom. II.

verecundia quadam omittat repellere detrahentem. Et iste peccat quidem (ait S. Thomas ubi supra) sed multò minus quam detrahens, & plerumque venialiter. Quandoque tamen etiam hoc potest esse peccatum mortale, vel propter hoc quòd alicui ex officio incumbit detrahentem corrigere (prout incumbit Superioribus, Parochis, patribus & matribus-familias, dominis & dominabus, Magistratibus, & quibuscumque pollentibus auctoritate, respectu subditorum) vel propter aliquod periculum consequens (periculum scilicet gravis damni quod ex detractione prudenter timetur eventurum detrahenti, vel illi cui detrahitur, vel utriusque quod ex charitate erga proximum uniusquodque tenetur avertere, si possit: aliàs mortaliter peccat contra charitatem) vel propter radicem timoris, quia timor humanus quandoque potest esse peccatum mortale, si nempe sit timor mundanus, ex eoque negligatur præceptum correctionis fraternæ, dum graviter obligat.

Addit tamen S. Doctor quòd non semper aliquis resistere debet detractori, arguendo eum de falsitate, maxime si sciat verum esse quòd dicitur, juxta illud Eccli. 4. "Non contradicas verbo veritatis ullo modo; sed debet eum verbis redarguere de hoc quòd peccat fratri detrahendo. Vel saltem ostendere, quòd ei detractio displiceat; per tristitiam faciei: quia ut dicitur Proverb. 25. "Ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristes linguam detrahentem. Et iste est optimus modus, dum detr. hentem aperte reprehendere non expedit, uti quandoque non expedit, si nempe detractor sit persona superior, vel si nulla sit spes fructus, imò probabilis potius timor detractorem magis inflammandi.

CAPUT XVI.

Mortale est contra justitiam calumniatoris, vel detractoris, si in judicio, si extra, notabile crimen falsum scienter objicere, ad finem defendendi honorem suum, vel famam, etiam si sic defendi possit, aliter non possit.

98 Id esse veniale propter mendacium, sed non mortale contra justitiam, docent Cardinalis de Lugo, Gaspar Hurtado, Dicastillo, & alii quos sequitur Tamburinus l. 9. in Decal. c. 2. §. 2. n. 5. quia licet mendacium istud quodammodo sit perniciosum, nocentum quod per illud inferatur proximo jure defensionis, ad injustitiam non imputatur, nec ad culpam mortalem.

Addit quidem Lugo id in judicio mortale esse propter perjurium, licet non propter injustitiam; ed quòd in judicio non credatur tibi, falsum crimen objicenti, nisi per juratos probaveris testes: probare verò crimen falsum per testes juratos, est perjurio ipsorum participare. Quod est mortale peccatum.

Verum Tamburinus loco citato modum a se excogitatum saltem dubitanter suggerit evadendi tunc perjurium; imò & veniale peccatum. Quia (inquit) perjurium, imò &

ff

mendacium, tam à me, quam ab aliis quibus certa est innocentia mea, vitari potest per æquivocationem, juramento adhibitam.

101 Dixi dubitanter; aitem enim, incertum sibi esse, an id fieri possit sine culpa. Sed quis non videt ipsum, etiam dubitativo isto modo, portam aperire latissimam iudicii pervertendis? Si enim dubium est, vel incertum an id sine culpa fieri possit, sequitur incertum esse, an id octavo Decalogi præcepto censendum sit prohibitum. Quo dato, secundum ipsum censendum est prohibitum non esse. Ait enim l. i. c. 3. §. 7. n. 1. *Si adhibita diligentia dubites, an sit aliqua lex, vel ad aliquem casum se extendat, non teneris ad illam... Quia tunc possides libertatem; qua cum sit certa, non potest ligari lege incerta.* Exit ergo licitum, juxta Tamburini principia, falsum crimen proximo objicere, etiam in iudicio, illudque firmare juramento, adhibita æquivocatione, seu amphibologia, &c.

102 Verum enim verò perniciofa & scandalosa est assertio ista, & ut talis ab Innocentio XI. jure damnata propositione 26. 27. 43. & 44. Si enim ne extra iudicium quidem sine mortali peccato contra iustitiam, calumnia per calumniam repelli possit, & sine dubio perjurus sit, qui eam juramento confirmat; quanto minus id sine iniustitia & perjurio fieri potest in iudicio? Quòd autem id extra iudicium fieri nequeat, constat ex hoc quòd damnata sit propositio 26. docens id beneficio restrictionis mentalis sine mendacio & perjurio fieri posse. Sicut & 26. dicens, quòd *causa iusta iudicandi his amphibologiis est, quoties id necessarium est ad honorem tuendum.* Et ista 43. *Quidam non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere.* Et 44. *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam iustitiam & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.* De qua propositione Generalis Cleri Gallicani Conventus anno 1700. censuit sic: *Hujus propositionis doctrina falsa est, temeraria, scandalosa, erronea, sparsosam calumniatoribus & impostoribus portam aperit; & clarè detegit, quam nefaria placita probabilitatis nomine inducantur.* Tamen si ergo quilibet habeat jus defendendi honorem suum & famam; non tamen mendacii, calumniis & perjuriis; siquidem omne jus & potestas à Deo est, qui cum sit aeterna Veritas, Iustitiaque aeterna, certissime non dedit hominibus potestatem defendendi se per ea quæ contraria sunt veritati ac iustitia.

103 Et si in iudicio nec veritas nec iustitia, nec divini nominis reverentia permittat se defendere per falsos testes, per litteras seu Instrumenta falsificata, &c. profectò nec per alia mendacia & falsitates. Per quas si se vel sua in iudicio defendere fas esset, fas esset & per ejusmodi testes ac Instrumenta. Si verò fas hoc esset, quomodò publica starent iudicia, quo-

modò constaret fides Authenticorum Instrumentorum? Iis autem sublati, quomodò staret publica iustitia, sine qua quid sunt regna, nisi magna laevocinia? inquit Augustinus l. 4. de Civit. Dei c. 4.

Huic argumento Tamburinus, non ausus 104 sub propria, quasi sub aliena responderet persona: *Inveniuntur testes veri, ut sancta requirunt tribunalia: dum enim falsi testes quacumque arte repelluntur, publica iudicia firmantur potius quam infirmantur.*

Sed contra est 1.º sicut publica iudicia firmari nequeunt, nisi per testes veros, sic firmari non possunt per calumnias, quocumque sine prolata. Quemadmodum enim iustitia, sic iudiciorum firmamentum est veritas, non mendacium.

2.º inveniri non poterunt testes, de quorum veritate constet, nisi perniciofa Tamburini doctrina è mundo exterminetur. Si enim æquivocationum mentaliumque restrictionum artificio publica iudicia pervertere liceat; ubinam reperientur homines, de quibus constet eo artificio non uti, etiam dum jurant se non uti? Unde enim sciri poterit quòd idipsum cum æquivocatione, mentalivè restrictione non jurent? Iterum ergo dico, non magis licitum esse, se per calumniam, vel objectionem falsam in iudicio defendere, quam per testes falsos, scripturasque falsificatas.

Solvuntur objectiones.

Objicies 1.º non est contra iustitiam tueri proprium honorem per revelationem criminis occulti. Ergo nec per objectionem criminis falsi.

Nego consequentiam. Est enim disparitas, quòd prius nullo jure prohibeatur; posterius verò octavo prohibeatur præcepto, tamquam contrarium iustitia & veritati, cui prius non contrariatur.

Objicies 2.º injustus non est qui injustum vitæ aggressorem spoliat vitæ, dum aliter suam tueri non potest. Ergo nec qui injustum aggressorem honoris & famæ, spoliat honore & famâ.

Respondeo 1.º negando antecedens. 2.º eo dissimulato negando consequentiam, si id fiat per mendacium & calumniam. Nec enim fas est injustum vitæ invasorem per calumniam vitæ spoliare; uti nec per falsos testes, scripturasque falsificatas.

Objicies 3.º si injusto vitæ tuæ invasori mendacio cautes lapsus in præcipitium, & consequenter mortem, reus quidem esses mendacii, sed non iniustitiæ. Ergo similibres, &c.

Respondeo 1.º iterum negando antecedens. Alias injustus non esset, qui mendacis & calumnia tertium induceret ad talem occidendum, vel ipsum etiam ad seipsum occidendum. 2.º negando consequentiam, si sermo sit de mendacio leviter credito ab invasore, sibi talibus in circumstantiis parum attendenti; tunc enim mentiando forsitan non

tam fores causa mortis ipsius, quam occasio.

CAPUT XVII.

Ad vitanda gravia tormenta, falsum tibi ipsi crimen in iudicio imponere, ob cuius confessionem sis mortis plerendus, mortale peccatum est.

110 **I**Ta Cajetanus verbo *de tractu* n. 4. Navarrius in *Manuali* c. 18. Covarruvias l. 1. variarum c. 2. n. 8. Sinnichius in *Saule* l. 1. §. 486. Molina, Lugo, Bonæ-Spei, &c. contra Angelum, Sylvestrum, Sotum, Toletum, Lessium, Mastrum, Valentiam, Amicum, Caspensem, &c.

111 **P**robatur 1°. quia id perjurium est, si confessionem juramento confiter. 2°. mortale est in genere mendacii perniciosi, fallentis fidem justitiamque publicam in re gravi. 3°. mortale est in genere homicidii: talis namque sui ipsius homicida est. Quemadmodum enim falso testimonio causans alteri mortem, verè homicida est; ita & qui falsâ confessione sibi ipsi causat mortem. Quod autem falso testimonio causans alteri mortem homicida sit, ratio est quia gladio linguæ ipsum occidit, sicut de Judæis Augustinus in *Plal.* 61. dicit, ipsos occidisse Christum gladio linguæ, dum falsum adversus ipsum testimonium dixerunt. Videatur idem S. Doctor l. 19. de *Civit. Dei* c. 6. ubi rem intolerabilem esse dicit, maximèque plangendam, & fontibus lachrymarum dignam, eligere potius ex hac vita migrare, quam tormenta illa diutius sustinere, crimen verè non commissum, velut commissum confitendo.

112 **C**onfirmatque hoc ipsum D. Hieronymus in *epist. de muliere septies iacta*, quæ à marito Judici tradita, velut cum juvene adulterata, ipso in tormentis confitente (cùm innocens esset) capiteque plexo, ipsa elegit fortiter mori potius, quam in caput suum mentiri. Quod factum Deus miraculo comprobavit: cùm enim ad primum gladii ictum juvenis amisisset caput & vitam, ipsa septies iacta mori non potuit.

Argumenta contraria dissolvuntur.

113 **O**bjicies 1°. quando duæ leges simul concurrunt, quæ simul servari non possunt, servari debet potior; sed in proposito casu duæ simul concurrunt leges, quæ simul servari non possunt, lex scilicet salvandi famam suam, & lex salvandi vitam suam. Ergo servari debet potior, nimirum lex salvandi vitam à tam gravibus tormentis.

Respondeo negando minorem, quia lex utraque salvari potest, cavendo mendacium; sic enim salva erit fama simul & vita; ubi per confessionem & fama amitteretur, & vita.

114 **O**bjicies 2°. si id esset mortale, vel esset quia seipsum graviter infamaret; vel quia mentiretur, vel quia sibi ipsi esset causa mortis. Non primum, quia seipsum graviter infamare ex rationabili causa licitum est. Non

Tom. II.

etiam secundum, quia mendacium istud officiosum foret, non perniciosum: utpote per quod evaderet tormenta gravissima. Non denique tertium, quia confessio illa directè non foret sibi causa mortis, sed indirectè; non enim fieret ad hoc ut occideretur; sed ad hoc ut à tormentis mortis æquivalentibus liberaretur. Sicut dum quis consultit virgini ut potius interfici se sinat à milite, quam stuprari, consilium istud directè non tendit ad virginis interfectionem, sed ad stupri declinationem.

Respondeo id esse mortale propter illa tria, non seorsim, sed simul sumpta, quia scilicet seipsum mendaciter diffamat diffamatione directè movente Judicem ad ipsius occisionem. Confessio proinde ipsius directè est ipsi causa mortis; nec ipsi proficit ad tormentorum illorum declinationem, nisi mediante morte, per quam tormentis illis subtrahitur. Per consequens aliter se habet ad ipsius occisionem, quam dictum consilium: utpote per quod non consultitur aliquid ad quod occisio virginis secundum justitiæ regulas sequi debeat, (prou ad confessionem falsi criminis sequi debet occisio consentientis) sed ad quod per se sola sequitur vitatio stupri; ad cuius declinationem occisio virginis ex sola sequitur malitia militis.

Objicies 3°. qui falsum sibi crimen imponit, ad cuius confessionem occidendus est, non aliter censendus est se occidere, quam qui verum crimen morte dignum confiteretur. Non magis ergo censendus est sui ipsius homicida, quam iste.

Nego consequentiam: quamvis enim aliter se non occidat physicè; secus moraliter. Quia per confessionem falsi criminis sibi ipsi est causa injusta mortis; per confessionem verò criminis veri, sibi ipsi non est causa mortis injusta, sed justa: cùm reus à Judice legitime interrogatus, confiteri teneatur crimen verè à se commissum. Deinde sicut mortale est contra justitiam esse proximo causam mortis per impositionem falsi criminis; ita & sibi ipsi taliter esse causam mortis. Denique sicut homicida proximi non censetur, qui legitime interrogatus testificatur crimen ipsius verum, licèt homicida foret, si testificaretur falsum; ita similiter, &c. licèt interim verum crimen confessum eodem modo Judicem moveat ad occidendum, quam falsum, cuius falsitas Judicem lateat.

Objicies 4°. nemo tenetur vitam suam servare tantis cum doloribus & cruciatibus, ut constat in infirmo, qui non tenetur pati acerbissimam tibiæ abscissionem ad vitam conservandam. Igitur quisque potest falsum sibi crimen imponere ad vitandos acerbissimos torturæ dolores, licèt inde occidendus sit.

Nego consequentiam: quia qui pati non vult abscissionem tibiæ, positivè moraliter non causat sibi destructionem vitæ suæ, sed solum non conservat vitam suam; qui verò falsum sibi crimen imponit coram Judice, non so-